

Delavska Pravica

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrt leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovora

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Jože Gostinčar:

Svetovna zmeda

Štirinajst let je preteklo od časa, ko je minila svetovna vojna, ki jo je povzročil kapitalizem. Štirinajst let pa se trudijo modri ljudi celega sveta — seveda napolnjeni in navdahnjeni kapitalističnih nauk, manir in sistema, da rešijo gospodarske in politične zmede, ki so se pojavile na vsem svetu. Toda vsa mednarodna zmeda se niti za las ni odmotala, pač pa se čimdalje bolj zamotava.

Nesporazumljenje in nezaupanje med državami, krvavi ples med Japonci in Kitajci, petrolejsko vprašanje v Južni Ameriki in Aziji; vprašanje revizije mirovni pogodbe; vprašanje brezposelnosti in siromaštva delovnega ljudstva; zastoja trgovine, industrije in obrti; valužno vprašanje; vojni dolgovi in vojne odškodnine ter carinsko vprašanje. Vsa ta vprašanja so kamen spotike, ki jih nihče ne more odvaliti.

V raznih državah je poleg vseh drugih težkoč in nerodnosti nastalo še pomanjkanje plačilnih sredstev — denarja. V hranilnicah in bankah ni dobiti lastnih vlog.

To je poglavje za se, ki kaže vso škodljivost bankarskega kapitalizma za splošno ljudsko gospodarstvo. Vse že resno premišlja o tem, da se ta način gospodarstva v temeljih spremeni.

Vsa navedena gospodarska in politična vprašanja izvirajo iz enega vira in ta je: Kapitalizem. Vsa navedena vprašanja se po vojni neprestano rešujejo na podlagi kapitalistične miselnosti posameznih interesentov in skupin. Toda zaman. Ne gre, pa ne gre.

Ustanovilo se je Društvo narodov, od katerega se je pričakovalo zelo veliko, posebno pa svetovna varnost pred vojnami. Vojne v Aziji in Ameriki pa kažejo, da tudi ta ustanova nič ne pomeni in da bo morda v krajšem času obnemogla, kakor nekdanja »sveta aljanca«. Ne gre, pa ne gre.

Konferenca za razoroževanje je dvignila že tudi veliko prahu in upov, da se končno odpravi svetovni militarizem in s tem zagotovi vsaj deloma potrebni svetovni mir. Tudi to vprašanje se kljub mnogim posvetovanjem ne premakne z mesta. Pač pa se nekatere države s stališča »svetega egoizma« čim dalje bolj oborožujejo, tihotapijo orožje in se z silo pripravljajo za bodoče oborožene napade. Tu zopet vidimo, da ne gre, pa ne gre.

Vprašanje brezposelnosti je gotovo eno najvažnejših svetovno-gospodarskih vprašanj. Toda kako se rešuje? Kaj vidimo? Vidimo, da se kapitalisti in od njih odvisne vlade, branijo sprejeti od delavskih organizacij predlagani 40 urni delovni teden brez znižanja plač. Torej, kar je po tehničnem napredku proizvodnih sredstev samo po sebi in s stališča družabnega gospodarstva in blagostanja po-

trebno in nujno, tega se kapitalizem brani z vsemi pripomočki. Kaj briga bogataše brezposelnost in revščina brezposelnih? Saj je brezposelnost kapitalistom celo dobrodošla in je za nje zelo po ceni. Tudi to vprašanje, ki je obenem za delovno ljudstvo grozno trpljenje ter vzrok telesnega in duhovnega propada, ne more biti rešeno. Ne gre, pa ne gre.

Kakor poročajo listi, se nahaja v Ameriki, ki je najbolj kapitalistično razvita zemlja, na tisoče in tisoče zapuščenih in zamenjenih otrok, ki poleg bajeslovnega bogastva in potrate nimajo zatočišča in so prepuščeni lakoti, bedi in poginu. Pa pogledimo po stari kulturni Evropi. Ali tu ne vidimo istih razmer?

Da bi pa morda kdo ne mislil, da pretiravam, naj navedem tudi kapitalističen načrt za zmanjšanje nezaposlenosti delavcev. Ta načrt sicer ni nov, je pa značilen in bi bil morda celo kakemu starokopitemu oboževalcu kapitalističnega nereda po volji. Ta načrt je pa takle: »Ljudje, ki nimajo premoženja in so navezani le na svoje telesno delo in zaslužek, naj se ne ženijo in naj nimajo družine. Prepove naj se ženitev delavcem, ljudem brez

zasebne lastnine, pa bo kmalu bolje. Ženitev naj bo monopol bogatašev, premožnikov in posestnikov zasebne lastnine!« Tako mislijo kapitalisti in njihovi podrepaniki. Mi mislimo, da je treba družbo in nje gospodarstvo tako preurediti, da bodo lahko živeli in preživljali svoje družine vsi, ki delajo in da bo delo absolutna pravica in dolžnost vsakega človeka. Vsega je na svetu dovolj, morda celo preveč, pa je vendar toliko revščine! Zakaj?

Vse svetovni krog učenih profesorjev, državnikov, gospodarstvenikov, sociologov, bankirjev, veleposestnikov, grofov in drugih družabno učenih zdravnikov išče, pa ne najde zdravila proti bolezni, ki se imenuje kapitalizem, ali bolje rečeno kapitalistični anarhizem.

Vse zdravljenje svetovnih razmer in nereda se spreminja čimdaljebolj v veliko zmedo. Ne gre, pa ne gre.

Kaj pa, ko bi se poskusilo zdravljenje na drugi način in z drugimi zdravilki in zdravili?

Delavstvo in delavske mednarodne organizacije so od tega zdravniškega posla izključene! Kaj pa, ko bi se tem poverila ureditev gospodarskih razmer na svetu? Morda bi vsa ta vprašanja bila dobro in hitro rešena.

Nezgodno zavar. delavstva pri OUZD

V zadnji, to je 7. številki »Delavske Pravice« se je pod gorenjim naslovom vrnila pomota. Zadnji odstavek naj se pravilno glasi takole:

Od 21.738 nezgod je bilo priznanih 3106 nezgodnih rent. Vdove in sirote umrlih rentnikov so od leta 1922 do konca leta 1931 prejele nekaj manj kot poldrugi milijon dinarjev iz nezgodnega zavarovanja. Rente, ki so jih prejemale poškodovanci sami, v tem niso štete.

Nezgodno zavarovanje ne povrača ponesrečenemu članu samo za nezgodo povzročene škode, ampak hoče pomagati tudi njegovim svojim, ki so radi smrtne nezgode izgubili svojega rednika. Naše nezgodno zavarovanje nudi rodbinskim članom umrlega člana prvič pogrebno v znesku 30 kratne zavarovane mezde, drugič letno rento, ki se mora izposlovati rodbini umrlega zavarovanca od dneva smrti dalje. Pravico do rente imajo zakoniti ali nezakoniti žena, zakonski, nezakonski in adoptirani otroci, ponesrečenčevi starši, vnuki, bratje in sestre, toda vsi ti le, ako je za njih vzdrževanje pretežno skrbel oni, ki je zaradi nezgode umrl. Skupna vsota vseh rent preostalih svojcev pa ne sme presegati zavarovanega letnega zaslužka umrlega zavarovanca. Zaradi smrtne nezgode je v minulem desetletju izgubilo svojega rednika 217 žena s 365 otroci. Tem je OUZD nudil rente v že zgoraj navedenem znesku.

Okrožni urad ni nudil svojim ponesrečenem samo denarnih dajatev, marveč jim skuša z vsemi modernimi pripomočki vrniti zdravje in sposobnost za delo. Temu namenu služi med drugim dvoje fizikalnih zdravilišč, eno v Ljubljani, drugo v Mariboru. Fizikalno zdravilišče obsega vse moderne zdravilne naprave. V ljubljanskem fizikalnem zdravilišču se je od njegove otvoritve, to je od 1. maja 1928 do 30. aprila 1932 zdravilo 264 bolnikov in je OUZD za to zdravljenje izdal 221.754 Din.

Za nezgodno zavarovanje pobira OUZD posebne prispevke, ki se odmerjajo v odstotkih zavarovane mezde za bolniško zavarovanje. Te prispevke morajo delodajalci plačevati ne da bi smeli za to kaj odtegniti od delavčeve plače. Na račun tega zavarovanja je bilo od 1. julija 1922 do 21. decembra 1931 pobranih nekaj manj kot 88 milijonov dinarjev. To je baš velika številka napram izplačanim rentam v navedenem času. Upravičeno se mnogi rentniki pritožujejo o prenizko odmerjeni renti, ki največkrat ne odgovarja radi poškodbe izgubljeni delazmožnosti. V mnogih slučajih tečejo dolgotrajne pravde, preden se poškodovancu prizna nezgodna renta ali pa se mu sploh ne prizna. To se pravi, da se marsikateremu poškodovancu godi očividna krivica, medtem ko ima nezgodno zavarovanje toliko milijonov pobranih prispevkov, da že same obresti zadostujejo za kritje rednih izdatkov.

Poročila z delavskih bojišč

V Hudi jami ponovno

110 rudarjev reduciranih

Rudarji pripravljani delati s skrajšanim delovnim časom, da omogočijo zaposlitev odpuščenim tovarišem.

Huda jama, 20. febr. 1933.

Ze celo leto 1932 se je brezobzirno postopalo z našimi rudarji. Redukcije, odpusti brez vsakih vzrokov, premeščanje iz enega obrata na drugega, četudi je potem delavec hodil po dve uri od svojega doma na delo itd. Take šikane morejo vršiti le zato posebno kvalificirani ljudje, ki imajo še enakovredne svetovalce. Tako je dobro znano, da se je ob priliki, ko je bilo odpuščenih več rudarjev popolnoma po nedolžnem, kar se je tudi pozneje ugotovilo, eden izmed teh svetovalcev iz same škodoželjnosti široko smejal. Ali se je smejeti, ako je danes na cestih več družinskih očetov, ki so brez vseh sredstev? Smejati se more samo norec, človek z razumom pa, četudi bi imel vsega v izobilju se ne bo smejal.

Sedaj pa so nam zopet naprtli redukcije. Pa kako so spravili skupaj te reveže, katerim so rekli: nimate pravice do dela. Koliko revežev je, ki že danes nimajo kaj jesti, imajo pa otroke, ki hočejo vedno kruha. Ali se še kdo smeje? Mislimo, da se bo nehal.

Naši rudarji so razburjeni in zdi se, da se ne bodo več pustili tolažiti z obljubami o podporah TPD in tistih širokoustnežev, ki so veliki v besedi, a zelo majhni v dejanju. Zato je zahteva rudarjev popolnoma upravičena: **Hočemo delati vsi, hočemo živeti vsi, četudi skromno.** Ker nimajo nič človečanskega čuta oni, ki prirejajo redukcije, ga mora imeti toliko več naš rudar. Njegovo geslo pa je: vsi za enega, eden za vse.

Hrastnik. V nedeljo 12. februarja se je vršila v čakalnici hrastniškega obrata skupščina krajevne bratovske skladnice. Na dnevnem redu je bilo: odobritev računskih zaključkov za leto 1932, volitev članov v nadzorstveni odbor in slučajnosti. Skupščino je otvoril in vodil predsednik inž. Drolz. Od 60 izvoljenih delegatov-delavcev je bilo navzočih 51. Računski zaključki so bili soglasno odobreni. Denarni promet in premoženje posameznih blagajn je sledeče: dohodki bolniške blagajne z všteto blagajniško gotovino leta 1932 so znašali 279.977.44 Din, izdatki pa 774.743.10 Din, tako da je zaključeno s primanjkljajem 44.765.66 Din, kar se je krilo iz premoženja, ki znaša koncem leta 1932 1.722.166.12 Din. — Nezgodna blagajna je imela dohodkov Din 226.924.91, izdatkov 206.884.79 Din, gotovine je ostalo tedaj ob koncu leta 20.040.12 Din. Premoženje te blagajne je znašalo ob koncu leta 3712.07 Din. — Pokojninska blagajna je prejela 1.364.188.86 Din, izdala 1.251.852.22 Din, gotovina tedaj znaša koncem leta 112.336.64 Din, premoženje pa Din 100.138.03. — Podporni fond je dobil na rednih in izrednih prispevkih z všteto blagajniško gotovino preteklega leta 24.205.21 Din, izdal 21.649 Din, gotovina, oziroma premoženje je znašalo ob koncu leta 2556.21 Din. — Brezposelni fond je prejel Din 60.907.66, izdal 60.285.85 Din, ostalo prebitka Din 621.81. — Primanjkljaj bolniške blagajne gre na račun redukcije članov, kojih stalež se je zmanjšal v minulem letu za 200 in seveda temu primeramo tudi članski prispevki. Ostale blagajne prav tako niso mogle izhajati z rednimi dohodki in je morala priskočiti na pomoč osrednja blagajna Glavne bratovske skladnice v Ljubljani. Tako je prispevala v nezgodno blagajno 32.000 Din, v pokojninsko Din 239.000. — V nadzorstveni odbor za leto 1933 so bili izvoljeni: Kurent Jože (predsednik), Bartolo Alojz kot člana, Alojz Kašner in Martin Guzej kot namestnika, t. j. s strani delavstva; od podjetja sta zastopana v omenjenem odboru Alojz Podlunšek kot član, Jože Gričar kot namestnik. — Pri slučajnostih se je sklenilo s 45 proti 6 glasovom, da se ukine mesečna podpora v znesku 300 Din vdovi po pokojnem skladiščnem zdravniku dr. A. Kumarju. Predsednik se je glasovanja vzdržal.

Lesno delavstvo

Rimske toplice. V nedeljo 26. februarja ob 9 popoldne se bo vršil v gostilni Marije Majcen na Gračnici članski sestanek. Ker je sestanek važnega pomena, je dolžnost vseh članov, da se ga brezpogojno vsi do zadnjega udeležijo!

Kovinarji

Jesenice. Razprave za sklenitev nove kolektivne pogodbe se vršijo jako počasi. Vršile so se že za vse obrate, vendar še ni definitivnega sporazuma. Kdaj se bo vršila glavna razprava, še ni določeno. Delavstvo je s svoje strani pripravljeno.

Jesenice. One člane, ki so še vedno v zaostanku s članarino za preteklo leto, prosimo, naj jo poravnajo, sicer jih bomo primorani črtati. — V nedeljo 26. februarja se vrši v strokovni šoli zadnje predavanje. Zato vzdržite!

Kleparji

Ljubljana. V nedeljo, dne 19. t. m. se je vršil redni mesečni sestanek skupine kleparjev, instalaterjev in monterjev JSZ na Miklošičevi cesti. Tov. tajnik je v lepem govoru poudaril potrebo organizacije, njen smoter in njeno silo. Govor z vsemi predlogi je bil burno sprejet. Tudi poslovnik za obvezno štednjo je bil prebran in je pristopilo še nekaj novih članov. Sklenilo se je opozoriti kr. bansko upravo na one mojstre, ki delajo v pretežni večini le z vajenci. — Seja odbora se vrši v torek, dne 28. febr. ob 5 v prostorih skupine IKM.

Pri vršenju svojih dolžnosti kot odbornik, organizacijski ali obratni zaupnik se zavedaj, da Ti je poverjena važna naloga: uveljavljati delavsko social. zakonodajo, boriti se za izboljšanje delavskega položaja in braniti sodelavce pred izkoriščanjem!

Papirničarji

Goričane-Medvode. Kriza v naših papirnicah še vedno straši. Ustavitev obrata v Goričanah je bila napovedana za soboto 18. februarja, pa se je zopet preložila za 14 dni. — V nedeljo 5. marca se bo vršil redni občni zbor naše strokovne skupine, in sicer ob 8 zjutraj v društvenem domu v Preski. Potrebno je, da se v teh težkih časih delavstvo večkrat sestane, da se pogovorimo o raznih zadevah, ki se tičejo delavstva. Zato vsi člani na občni zbor, naj nihče ne ostane doma! Pride tudi zastopnik JSZ iz Ljubljane.

Viničarji

Skupinam mariborske okolice! V nedeljo, dne 5. marca se bo vršil v Delavski zbornici v Mariboru (III. nadstropje) tečaj za zastopnike viničarskih komisij. Skupine: Št. Ilj, Sv. Jakob, Sv. Ana, Sv. Barbara v Slovenskih goricah, Jarenina, Št. Peter, Maribor, Limbuš, Zg. Hoče, Fram in Slovenska Bistrica, pošljite po dva, sigurno pa vsaj enega najboljših fantov ali mož na ta tečaj. Na viničarskih komisijah nam vedno zelo primanjkuje dobrih zastopnikov, od katerih je največkrat odvisen uspeh in zmaga viničarja v boju za svoje pravice. Začetek tečaja točno ob pol 10. Trajal bo do 3 popoldne. Tečajniki, pripravite se z vsem potrebnim!

Kam gre denar? Posmrtnin je bilo izplačanih v letu 1932 skupno 27, nezgodnih podpor 6, porodniških 45, bolniških 216. To vse gre samo iz denarja, ki se zbere iz članarine. Torej tisti, ki sprašujejo, kam gre denar, kaj dela organizacija z njim, imajo v teh številkah dovolj pojasnila, če kaj razumejo.

Dornavski viničarji v Hremencih in Kajžarju so po odvetniku dr. Stajniku vložili tožbo za svoj zaslužek proti svojemu gospodarju, kateri že od maja 1932 ni storil pravega izplačila.

Fram. G. Zlatič je izplačal svojim viničarjem pravočasno nagrade v roke G. Kranjcu kot oskrbniku. Ta je en del te nagrade viničarjem izplačal,

drugi del pa je radi nekih sicer neopravičenih vzrokov zadržal. Tajništvo SZV je storilo v tem oziru intervencijo, da se mora vsa nagrada izplačati viničarjem do 26. februarja, sicer se bo obravnavalo pred viničarsko komisijo.

Stavbinski delavci

Ljubljana. — Ustanovni občni zbor strok, skupine pleskarjev, sobo- in črkoslikarjev. Občni zbor se je vršil 15. febr. ob 5 popoldne v mali dvorani D. Z. Ob izredno lepem številu članstva je predsednik podal poročilo pripravljalnega odbora za 7 mesecev obstoja skupine SPC. V tem kratkem času je imel odbor 12 sej, ki so bile vse sklepne, in 7 članskih sestankov. Vsi sestanki so bili jako dobro obiskani. Blagajna pa izkazuje velik plus. Podporni fond skupine si je postavil trdno podlago. Vse delo odbora je bilo osredotočeno na delo za kolektivno pogodbo. Po poročilu odbora je tovariš Rozman kratko in temeljito pojasnil naloge in delo JSZ. Pri slučajnostih je tov. Novak predlagal: Da se še bolj povzdigne obisk članskih sestankov in da bodo vsi odborniki tudi v nadalje hodili redno k sejam, naj se sprejme: Vsak član, ki bi brez tehtnega vzroka izostal od članskega sestanka, plača globo Din 5, ki se odtegne od vplačil v podpornem fondu. Vsak odbornik, ki bi ne prišel neopravičeno k odborovi seji, plača Din 10, kar se mu istotako odtegne iz fonda. Za opravičilo se smatra, in to za člane kot za odbornike: bolezen, služba ali smrt. Predlog je bil sprejet soglasno. Pri volitvah je bil izvoljen povečini stari odbor. Predsednik Novak Cvetko, podpreds. Černe Rudolf, tajnik Strnad Ludvik, blagajnik Pogačar Jakob, gosp. odbornika Videnič, Borštner; nadzorni odbor: Tremelj, Vrhovec, Hribar. Tovariši! Agitirajte za našo organizacijo, pridobivajte novih članov, bodite točni v plačevanju. Le v delu nam je uspeh zagaran.

Nameščenci

Eden najmočnejših stebrov naše strokovne zveze je naš podporni sklad, ki je dosegel že precejšnjo vsoto. Ustanovljen je za brezposelne in bolne člane. Iz njega pa dobe podporo tudi članovi svojci, če član umrje. Podpor ne morejo dobiti le oni člani, ki plačujejo članarino po prvem razredu, ker ne plačujejo prispevkov za podporni fond. Kdor je v zaostanku s članarino, prav tako ne dobi podpore, ker tako predpisuje poseben pravilnik. Interes vsakega člana mora biti, da ni v zaostanku s članarino nad dva meseca.

Organizacija je priznala dvema članoma brezposelnemu, enemu pa bolniško podporo in sicer vsem za 12 tednov. To so precejšnje vsote, ki presegajo pri vsakem članu vplačila prav zop. Uverjeni smo, da bodo dotični tovariši v bodoče še bolj cenili našo organizacijo. Vsi za enega, eden za vse!

Odbor je sklenil, da se za bodoče primere znižajo podpore prehodno za 15%. Do tega je bil odbor prisiljen, ker je bila v prejšnjem letu inkasacija članarine slabo organizirana in ker je v zadnjem času brezposelnost zelo narasla, dočim se tega ob ustanovitvi fonda pred leti ni moglo predvidevati.

Sekcija SZPTNJ za OUZD. Članstvo sekcije je izvolilo sledeč odbor: Kokol Emerik, Valant Milan, Lavrih Franc, Zdravljec Ignac in Klemen Peter. Pričakujemo, da se bo odbor krepko uveljavljal, kadar bo potrebno, članstvo pa da bo trdno stalo za njim. Sekcija ima 29 članov. Tovariši: Vsak naj stori svoje! — Poročevalec.

—0—

Pred 2331 leti

V stari Grčiji je živel modrijan Sokrat. Pred smrtjo se je takole zagovarjal: »Če bi mi rekli: Izpustimo te pod pogojem, da ne boš več tako govoril in učil, kakor si dosedaj, in to ne mladine in ne stare ljudi, tedaj bi vam odgovoril: Čudni ljudje ste. Če bi me vaš vojskovedja postavil na gotovo mesto, moram po vašem mnenju tam vztrajati in prej tisočkrat umreti kot mesto zapustiti. Če mi je pa božanstvo odkazalo gotovo mesto in poklic, pa naj se mu po vašem mnenju izneverim.«

Doma in po svetu

Zasedanje banovinskega sveta. V preteklem tednu se je vršilo redno zasedanje banovinskega sveta. Najvažnejša je bila razprava o proračunu za l. 1933-34, ki stopi v veljavo s 1. aprilom. Novi proračun je znatno nižji od proračuna 1932-33 in sicer za 14,8 milij. Din ali za 13,5 odst. Novi proračun bo tedaj znašal 95,5 milij. Din. Za kritje proračuna bodo uvedene nove banovinske davščine, kakor trošarina na mineralne vode, octovo kislino in kvas. Uvedeni bodo tudi banovinski kolki za vloge in pritožbe.

Nov občinski zakon je bil sprejet v narodni skupščini. Od 305 narodnih poslancev je glasovalo 140 navzočih, in sicer 120 za, 20 pa proti.

Narodni skupščini je bil predložen zakonski osnutek o prepovedi delovanja Jezusove družbe, lazaristov in vseh redov, ki stojijo v neposredni zvezi z navedenim redom. Predlog je podpisalo 64 poslancev.

Tudi v senatu se je ustanovil Narodni klub. Ima 6 senatorjev. Predsednik novega kluba je dr. Superina.

Zunanji ministri male antante (Jugoslavija, Češka, Romunija) so imeli v Ženevi važne razgovore, pri katerih so podpisali pogodbo, da bodo

vse države male antante vodile enotno zunanjo politiko.

Pred sodiščem o zaščiti države se je začela razprava proti bivšemu posl. Brodarju in tovarišem radi znanih šenčurskih dogodkov.

Rudarski zakon, na podlagi katerega se naj združi naša rudarska zakonodaja, se bo ponovno korigiral. Imenovana je posebna komisija, ki ima nalogo ta načrt proučiti in ga z eventualnimi novimi spremembami predložiti narodni skupščini. Načrt tega zakona je čakal že več kot dve leti na uzakonitev.

Atentat na bodočega predsednika Amerike Roosevelta je izvršil anarhist Zingara. Oddal je več strelcov, ki pa so zadeli čikaškega župana Čermaka in par drugih oseb.

V Nemčiji se vse stranke mrzlično pripravljajo na volitve. Hitler upa, da bo dobil večino. Volitve obetajo biti precej viharne. Hitler bo skušal dobiti večino z nasiljem in terorjem. Cenzura je zelo poostrena. Demokracija v Nemčiji je v zatonu.

Hirtenberška afera, ki je tako razburjala do zob oboroženi svet, bo končno rešena, kajti Avstrija je izjavila, da bo orožje vrnila pošiljateljcu.

Splošni indeks na debelo (cen) se je zvišal v januarju skoraj za cele tri točke (2,8) v primeri s cenami v decembru 1932. Rastlinski proizvodi so v cenah narasli za 3,8 točke, predvsem radi podražitve pšenice, koruze, fižola, pekmeza in konoplje, dočim so oves, suhe češplje in vino v cenah popustili. Cene živini so padle, ker so se pocenile svinje, slanina in voli, dočim so se precej popravile cene za kože zaklani živini in jajcem. Pocenili pa so se mineralni proizvodi, zato pa so se v največji meri podražili industrijski izdelki, katerih indeks je narasel kar za 4,9 točke.

Čitaj „BESEDO“!

Jesenice, 17. februarja.

† Poženel Jožef

V ponedeljek 13. februarja je za jetiko za vedno zatisnil oči agilen delavec v katoliških vrstah, komaj 24 letni Josip Poženel, sin pokojnega tov. mojstra Franca Poženela.

Od otroških let se je udeleževal v katoliškem pokretu. Izredna požrtvovalnost do dela, miren, a klen značaj je osvojil srca vseh. Ta splošna priljubljenost med članstvom ga je vodila od enega vodilnega mesta do drugega. Od odsekovnega tajnika pri Orlu, kjer je delal več let, je prevzel tajništvo pri Triglavskem okrožju. Bil je tudi v odboru strokovne organizacije. Nato izvoljen kot tajnik v glavni odbor društva. Po razpustu Orla je bil med ustanovitelji sedanjega odseka Borec, zopet med voditelji. Poleg vsega tega dosledno vršenega dela ima nemalo zaslug pri gradnji sedanjega doma. Načrt za sedanji dom je bil na papirju. Težko je bilo predočiti vsem članom, kako bo izgledal novi dom. On je rešil to. Napravil je lesen model, izdelan natančno po načrtu. Sedaj je vsakdo videl, kakšna bo nova trdnjava. In ko so na sestanku člani občudovali njegovo požrtvovalnost, so namesto njega odgovarjale njegove oči: »Storil sem samo svojo člansko dolžnost!« Krona njegove požrtvovalnosti pa je brez dvoma lestenec pod stropom v veliki dvorani. Ta njegov izum in delo bo, dokler bo stal Krekov dom, trajen pomnik za njegovo požrtvovalno delo v naših vrstah. Dvanajst močnih luči razsvetljuje dvorano in osvetljuje njegove besede: Naj pride nad katoliški pokret karkoli, dvanajst luči-apostolov bo vedno ostalo, ki bodo večnim idejam dali novega življenja.

Draginja narašča

V januarju so se cene zopet dvignile, kakor kažejo indeksne številke Narodne banke:

	jan. 1933	dec. 1932	jan. 1933
rastlinski proizvodi	65,4	61,6	69,0
živalski proizvodi	57,2	57,3	60,5
mineralni proizvodi	75,7	76,8	75,7
industrijski proizvodi	73,0	68,1	69,2
celotni indeks	67,6	64,8	67,8
izvozni predmeti	59,6	57,9	66,4
uvozni predmeti	73,8	73,7	65,1

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Ta organizacija je bila brezhibna za odkrivanje zločinov in malih grehov vseh prebivalcev v krogu nekaj milij! Ni jim bilo treba izsiljevati, je dejal stari Ewart in se hihital na svoj bruhajoči način; nekoč se je z upravnikom lista razgovarjal o tem, in ta mu je povedal, da nimajo drugega dela, kakor da si preskrbe poročila in vesti. Potem pa ljudje kar sami vro k njim in jih prosijo, naj vzamejo denar.

Življenje v takem »taboru zlatokopov« je res nevarno, kjer je tvoja družabna vrednost odvisna od tega, če znaš prijetno pripovedovati, kako si tega ali onega potegnili in ga olajšal pri njegovem imetku. Na tem je vsaj temeljila priljubljenost obeh teh poštenjakov in »dečkov«, Gammona in Goodsona. Pat Gammon je začel kot mixer v baru sta rega hotela Empire in je pri pojedinah v trgovski zbornici brez sramu pripovedoval, kako je »začel«. »Kakor sem dobil srebrni dolar, sem ga vrgel v strop. Če je obtičal na stropu, je bil šefov, če pa je padel na tla, je bil moj.« Zbrani gostje v trgovski zbornici so tulili v navdušenem krohotu.

Goodson pa — Thomas Jarocks Goodson, imenovan v krogu svojih zaupnikov T. J. — je začel kot vročeglav zemljiški špekulant in je prodajal mestna stavbišča »novincem«, na novo obogatelim ljudem. S posebnim zadovoljstvom je vedno pravil, kako je prišel do palače za stotisoč dolarjev, v kateri je bival: dom, ki si ga je njegov graditelj uredil z neskončno, ljubeznivo skrbjo in ni stanoval v njem niti štiri tedne.

¹ Mixer, slov. mešalec, strokovnjak za mešanje pijač iz različnih likerjev, tkzv. cocktailov.

Slo je za nekega Rosensteina, Juda in lastnika nekaj trgovin, čigar starejši sin je imel nagnjenje do dečkov; moral je imeti dosti dečkov, ki so morali biti mladi in to nagnjenje je bilo dokaj nevarno in za očeta vir skrbi in žalosti. Dejstva so prišla »T. J.-u« na ušesa in »T. J.« je potrpežljivo čakal, kdaj bo dovršena palača, ki jo je gradil Rosenstein s tako skrbnostjo. Lastnik je bil na svoje delo tako udarjen, da se je vselil, ko so bili še slikarji na delu in so končavali zadnje freske. »T. J.« pa je čakal, dokler ni bilo vse končano; medtem so njegovi poročevalci najeli stanovanje zraven tistega, kjer so zapeljevali dečke, namestili diktafon, zvrtili nekaj lukenj v steno in posneli nekaj fotografij, ki so jih pripravili za objavo v »Posti«. Za »T. J.-a« je bila velika zabava, če je pripovedoval zgodbo najbližjim prijateljem, in kako se je končala, »ko je bila Rosensteinova hiša končana, je bilo končano tudi moje poročilo, on iz hiše ven, jaz pa vanjo!«

II.

Warrener je vsako spekulacijo z zemljo smatral za zločin, ki se ga družbi ljubi odobravati, on sam ga ne more iztrebiti, zato se ga rajši še sam udeležuje, dokler se ne bo javnost prebudila. Da, bilo mu je celo v zlobno zabavo, ujeti čim več dobička pri tem poslu: zdel se je samemu sebi utelešenje Previdnosti, nad katero se zgrinja vse tisto zlo, ki bo edino ljudi prisililo k premišljevanju. Sklenil je uspešno kupčijo in pisal potem kakemu agrarno-reformerskemu listu: »Glejte, kaj družba vse dopušča!«

Špekuliral je tudi na borzi. Ewarts in drugi zaupni prijatelji so mu pojasnjevali tečaje delnic, prinašali poročila o tem ali onem papirju in Warrener je prosil Jeda, naj pokliče njegovega posredovalca, da bo kupil zanj pet sto komadov Rocky-Mountain-Sladkorja, ali Western Peteja ali kar je že bilo. Delal se je, kakor da počenja vse to le mimogrede, kakor da ga uspeh sploh ne briga. Jed pa je takoj videl, da je bilo vse to le pretvarjanje. Za starega gospoda je bila to igra kakor Cribagge in hotel je dobiti, čeprav so bile stave zanj malenkost.

V Krekovi knjižnici bodo izšle letos te-le knjige: *Miško Kranjec: PREDMESTJE* — roman iz Ljubljane; *Mirko Javornik: ČRNI BREG* — roman iz rudarskih revirjev; *Upton Sinclair: DOLARJI* — roman i. del.

Tak je bil naš Sipko. Pred leti si je nakopal kal bolezn, ki ga ni več zapustila. Poleg domačih žalujemo za njim mi vsi. Vsi društveni člani smo ga spremljali na njegovi zadnji poti. Ob odprtem grobu sta se od njega poslovila tov. Arnež, v imenu fantovskega odseka »Borec« pa brat Natlačen.

Dragi Jože! Bog naj Ti bo plačnik za vsa dobra dela, ki si jih storil! — Preostalim naše iskreno sožalje.

Ublažitev krize

Dne 3. in 4. januarja t. l. je v Königs-wintu zboroval internacionalni odbor krščanskih strokovnih organizacij v zvezi z deželni in strokovnimi centralami. Glavni predmet zborovanja je bil: stadij skupnega internacionalnega dela držav z ozirom na svetovno go-

Hubertus

terpentinovo milo

spodarsko konferenco. Poseben odbor je predlagal sledeče sklepe, ki so bili sprejeti:

Odbor internacionale krščanskih strokovnih organizacij mora z žalostjo ugotoviti, da gospodarska kriza raste in raste tudi obubožanje vsled brezposelnosti, države pa se vkljub temu ne sporazumejo za skupno internacionalno delo na nujni rešitvi.

Med evropskimi državami je vsled črtanja reparacij Nemčiji nastala manjša napetost, vendar je pa splošno medsebojno zaupanje nujno, da se črtajo mednarodni politični dolgi in se države sporazumejo o razorožitvi. Zahtevamo stabilizacijo valut, odpravo zvišanja carin, kontingentiranja in ostalih trgovskih ovir. Za odpravo brezposelnosti naj se vrše nacionalna in internacionalna javna dela. Bistveno za odpravo brezposelnosti pa je skrajšanje delovnega časa. S skrajšanim delovnim časom dobi izvestni del brezposelnih delo in kruh. Skrajšani delovni čas, ki izvira iz vrtoglave racionalizacije zadnjih let, ne sme zmanjšati življenjskega nivoja delojemalcev in se mora uvesti v vseh državah. Zato je potreben mednarodni sporazum. Odbor poziva zato vse internacionalne delavske organizacije, da skupno z internacionalnimi organizacijami delojemalcev in delodajalcev uterejo pota za skrajšanje delovnega časa v posameznih gospodarskih panogah, kolikor je to potrebno in izvedljivo in že sedaj pripravljaja nadaljnje mednarodno znižanje delovnega časa po posameznih gospodarskih panogah.

Z uresničenjem teh resolucij bi bilo delavstvu vsaj delno in začasno pomagano v sedanji silni bedi.

Dobički nekaterih največjih evropskih podjetij

Po »Trgovskem listu« z dne 10. jan. t. l. posnemamo:

Kljub krizi so mogla nekatera največja

	1931		1930	
	milijoni	dividende	milijoni	dividende
Banca di Roma (lir)	14.59	5%	18.68	6%
Franc. ital. banka za Južno Ameriko (fr. fr.)	15.50	6%	17.87	8%
Banque de Paris et des Pays Bas (fr. fr.)	24.90	12%	67.24	20%
Banque de l'Union Parisienne (fr. fr.)	41.26	—%	47.08	14%
Crédit Lyonnais (fr. fr.)	83.85	20%	84.85	20%
Niederösterreich. Esc. Gesellschaft (šil.)	3.85	—%	6.81	10.5%
De Tweetsche Bank (gold.)	1.93	4%	3.54	6.5%
Royal Dutch Co. (gold.)	27.91	4%	90.83	4%
General d'Electricité (fr. fr.)	30.83	18%	30.79	18%
Schuckert (mark)	2.03	—%	6.39	11%
Unione Ital. Tramway, Genova (lir)	3.72	11%	3.74	11%
Chemie, Basel (švic. fr.)	9.40	6%	16.90	6%
Brown-Bowery (švic. fr.)	0.11	—%	5.50	8%
Patria, zav. dr. (švic. fr.)	3.14	—%	2.90	—%

Socialna in gospodarska politika

Naše narodno gospodarstvo v januarju 1933. (Po statistiki OUZD v Ljubljani.) V januarju so s prav malimi izjemami nazadovale vse industrije. Deloma je temu vzrok sezonski čas, deloma pa izreden mraz, ki je pritisnil v drugi polovici meseca januarja. Samo stavbarstvo (to so zadnje tri industrijske skupine: gradnja železnic, cest in vodnih zgradb, n. pr. regulacija Ljubljani; industrija kamenja in zemlje ter gradnje nad zemljo) je izgubilo tekem enega meseca t. j. od decembra do januarja 2374 delavcev ali precej nad polovico celotnega padca 4355 delavcev. — Neposredno iz-

predlogi enajstorice, ki bi mogli prinesiti res korenito izboljšanje, se tedaj niso upoštevali. Sprejete spremembe imajo očividni namen, da zamaše v bodoče usta vsaki kritični opoziciji, ki bi se pojavila. S tem, da je dana pravica predlagati kandidata za delegate tudi odposlancu centrale, se je prav malo storilo za izboljšanje ali konsolidacijo razmer. Kot vemo iz prakse, je ta odposlanec vedno nameščeneec (navadno ravnatelj sam) zadruga. Namesto izboljšanja — poslabšanje!

Drago štedenje. Kakor poročajo listi, je nastal upor na holandski križarki »De zeven Provincien«, ker je holandska vlada znižala mornarjem plače. S tem znižanjem bi holandska vlada prihranila le okoli 300.000 Din in zaradi te male vsote je bila uničena križarka in ubitih 18 oseb. Kako malo umestna je bila ta štednja, se vidi najbolj iz tega.

je odličen domač izdelek

boljšanje tedaj ni nastopilo, pač pa moremo beležiti porast brezposelnosti. (Op. uredn.) Vsled pomanjkanja prostora statistike ne moremo priobčiti. Sicer pa navedene številke povedo vse.

Novi pravilnik za bratovske skladišnice. Iz časopisnih vesti posnemamo, da bo v najkrajšem času objavljen pravilnik o bratovskih skladiščih. Vsled težkega finančnega položaja bodo z novim pravilnikom znižane dajatve in prilagodene sedanjim razmeram. Brez sredstev tudi najboljši pravilnik ne more rešiti rudarskega zavarovanja pred polomom. Potrebne bi bile izdatne dotacije in redna zaposlitev delavstva. Pri tem, kar se pa v rudarskih revirjih danes godi, je vsaka sanacija izključena.

Evropa je dražja kot pred vojno. Indeksne številke za prve življenjske potrebščine so še vedno večje nego pred vojno. Tako je znašal v Nemčiji decembrski indeks 118.4% napram onemu iz leta 1913. V Avstriji je indeks za 7% višji ko pred vojno, v Holandiji za 40% in v Švici za 36%. Izjemo tvori samo Francija, kjer znaša indeks le 83% predvojnega. (Trgovski list, 14. februarja 1933.)

To in ono

Trbovlje. Podpisani se iskreno zahvaljujem delavstvu in nameščencem cementne tovarne za izdatno podporo v moji bolezni. Bog plača! — Miha Šmid, delavec cementne tovarne v Trbovljah. — Zahvaljujem se tudi jaz kot nabiralec darov za prej imenovanega vsem onim tovarišem, ki so uvideli potrebo siromaka. Zahvaliti se pa moram tudi vsem onim premožnejšim, kateri so prispevek odklonili, za njih nesocialni čut. Menijo, da bodo oni vedno zdravi. — Lukner Jože.

Sprememba pravil I. del. konzumnega društva v Ljubljani. Konzumov »Vestnik« je prinesel v zadnji številki spremembo pravil, ki jo je sprejel zadnji občni zbor. Iz priobčenega teksta je razvidno, da je zbor na predlog načelstva sprejel od predlogov »pošastne« enajstorice le enega. Odklonjeni

Naše ženstvo kupuj samo domače milo!
Naše gospodinje, zavedajte se: Z nakupom domačega blaga . . . za svojega moža . . . za svojo družino . . . Pomnite, da ni vsako milo z znanim imenom domače milo!

da prejema generalni guverner Nizozemske Indije letno pet milijonov dinarjev plače in bi torej nizozemska vlada z lahkoto prištedila več, kakor pa je mogla dati redukcija mornariških plač. Generalni guverner pa ostanje na svojem mestu samo pet let, pa že prejema zato do svoje smrti pol milijona dinarjev letne pokojnine. Danes so trije takšni upokojeni generalni guvernerji, od katerih prejema vsak skoraj dvakrat toliko, kolikor je znašala imenovana redukcija mornariških plač.

Delavsko združništvo

Maribor. Šesti redni letni občni zbor I. delavske hranilnice in posojilnice, r. z. z. o. z. v Mariboru, se bo vršil v nedeljo 26. februarja ob 9 dopoldne v lokalu JSZ, Sodna ulica 9, III. nadstr., z običajnim dnevnim redom. — V primeru premelega števila udeležencev se bo vršil na istem kraju in z istim dnevnim redom pol ure kasneje nov občni zbor, ki bo sklepčen ob vsakem številu združnikov. — Odbor.

Čez hribe in doline

Jesenice. V nedeljo 12. februarja se je vršil sestanek staršev otrok v meščanski šoli. Ravnatelj šole je uvodoma pojasnil vzrok sestanka, ki je v nazadovanju učnega uspeha. Na sestanku so se izmenjale jako dobre misli. Sklep je bil, naj se slični sestanki vršijo večkrat.

Za Jugoslovansko tiskarno K. Čeč.
Izdaja za konzorcij
»Delavske Pravice« in ureja: Peter Lombardo.